

Onze beschouwing op de relatie tussen het concept, het team en het individu:

De wisselwerking tussen concept, team en individu.

Een slimme strategie als spelsysteem (concept), uitgevoerd als effectief samenwerkend team met individuele spelers die hun taken op een zo hoog mogelijk niveau vervullen. Het is een volgorde die op het oog duidelijkheid geeft. Er is echter ook een dynamiek in de tegenovergestelde richting: van de individuen, via het team naar het spelsysteem. Met andere woorden een trainer-coach kan niet van een bepaald spelsysteem uitgaan als hij niet de spelers heeft die bij het gekozen spelsysteem in de onderlinge samenwerking tot effectiviteit komen. In de uitzending van Zomergasten komt dit onder meer in het volgende naar voren.

Louis: ActionType is in sport heel belangrijk. Dan gaat het over, wat ik al in deze uitzending heb gezegd, voorkeurshandelingen. Die heeft ieder mens. En dus, je kan een sporter in zijn kracht zetten als je dat allemaal doorhebt.

Janine: Als je dat herkent.

Louis: Als je dat herkent. En dan gaat het om het team, de selectie, balans in die selectie. Dus het is niet altijd zo dat iedere speler bruikbaar is.

Het is derhalve zoeken en finetunen tussen hetgeen de spelers aan kenmerkende handelingsvoorkeuren met zich meebrengen en de wijze van spelen. In dit opzicht dient er sprake van afstemming en balans te zijn. Wat heb je aan specifieke kwaliteiten binnen de selectie beschikbaar en hoe laat je die in het team tot hun recht komen? Je kunt spelers wel ontwikkelen, maar wat je niet dient te doen is aan hun natuurlijke voorkeurshandelingen tornen. Spelers moeten dan te veel nadenken, bewust aandacht besteden, met als gevolg dat ze aarzelend gaan handelen, onnodige fouten maken en er geen flow ontstaat. Het is waar de schoen in de sportwereld nogal eens wringt. Een spelconcept hanteren waarin je als trainer wellicht heel goed thuis bent en dat in theorie doortimmerd in elkaar zit, leidt tot een ondermaats rendement als het niet past bij de spelers binnen de selectie.

Samenwerking directe en indirecte spelers.

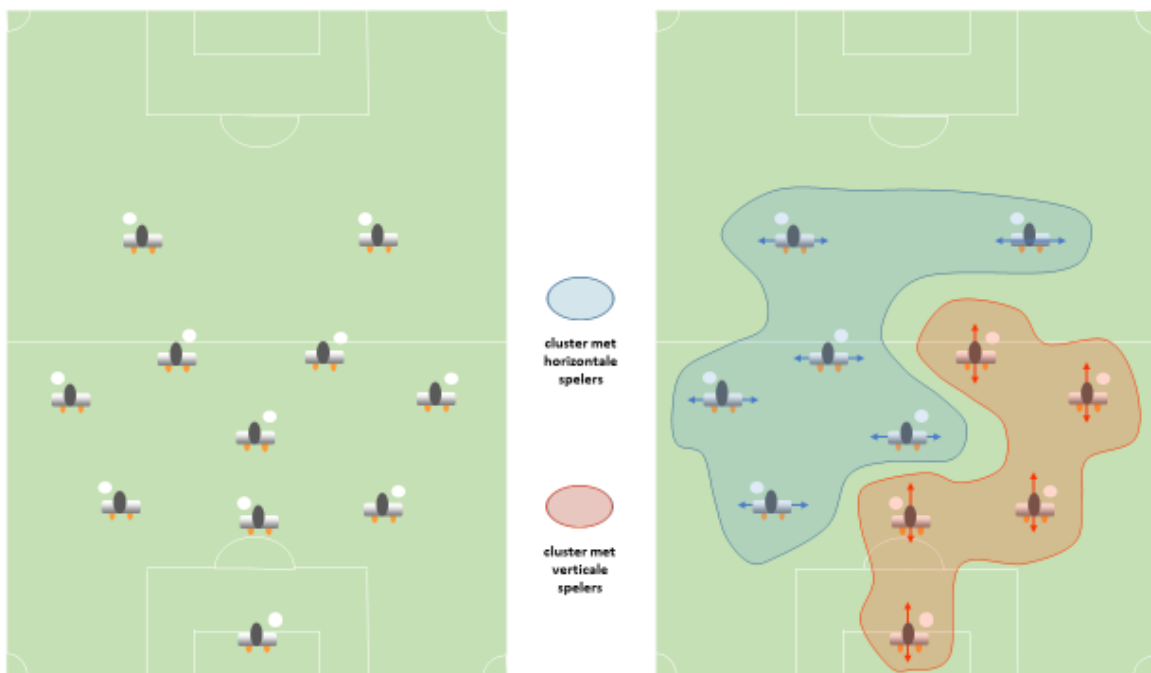
ActionType vormt een hulpmiddel om de benodigde inzichten te verschaffen. Dat doet het voor meerdere dimensies, waarin we er in dit artikel één naar voren willen halen. Dit is het onderscheid tussen directe (verticale) en indirecte (horizontale) spelers. Het inzicht in de verschillen zoomt in op bijzonderheden in de onderlinge afstemming en schept daarvoor een kader van waaruit je kunt werken. De kern is dat je begrijpt wat een speler nodig heeft:

- bij directe spelers coach je primair op de intentie (ga naar de intentie en kijk in die actie waar de ruimte ligt, wie er vrij staat of staan);
- bij indirecte spelers coach je primair op de situatie (beschouw de situatie, zoek de ruimte om vervolgens efficiënt naar de intentie te gaan).

Cruciaal voor het samenspel is de vraag waar een speler zich aanbiedt en hoe hij wordt aangespeeld. Komt de speler in zijn element bij een meer verticale 'puntpass' of juist bij een meer horizontale 'lijnpass'? Het is niet dat een speler het andere niet beheerst, maar het kost hem wezenlijk meer bewuste aandacht en tijd, waardoor het tekortschiet in handelingssnelheid, nauwkeurigheid en flow. Bij balbezit zijn de voorkeuren voor verticaal en horizontaal samenspel principes om de aanval te kunnen versnellen en beslissende momenten te bewerkstelligen, de *moments of truth*.

Je kunt zonder dit soort inzichten naar een opstelling kijken (afbeelding 1, linker veld), maar dan mis je cruciale informatie over de onderlinge afstemming. Die is wel te zien op het rechterveld van afbeelding 1. Deze leert welke spelers in welke posities een voorkeur voor direct (verticaal) handelen hebben en welke spelers in welke posities dat bij voorkeur indirect (horizontaal) doen. De 'eilanden' geven aan waar de natuurlijke voorkeursrichting tussen spelers dezelfde is. Voor passing binnen en tussen 'eilanden' doet degene die de pass geeft er volgens deze principes goed aan waar mogelijk af te stemmen op de voorkeur van de speler die de bal ontvangt. Door het van elkaar te weten en het tot en met de fase van onbewuste bekwaamheid te trainen slijp je het samenspel fijn.

Afbeelding 1: Een voorbeeld van zonder (linker veld) of met ActionType inzichten (rechter veld) naar de spelers en de opstelling kijken.

Van Gaal benoemt in Zomergaten het belang van de onderlinge afstemming tussen spelers voor het teamrendement als volgt:

Louis: Het gaat natuurlijk ook om effectiviteit en rendement.

Janine: Ja, dat bedoel ik met onder de streep. Je telt alles bij elkaar op.

Louis: Het gaat ook om de spits is afhankelijk van de linkerspits, van de rechterspits en van de tweede spits. En als die niet doen wat in dat systeem past dan heb je een probleem.

Zo speelt dat door het hele elftal. Het principe van verticaal en horizontaal manifesteert zich ook in de wijze van verdedigen. Wil de speler in de balaanname van de tegenstander meteen impact leveren (of nog liever de bal naar voren onderscheppen) versus is hij juist sterk in het situationeel voor zich houden en opdrijven van zijn tegenstander om pas in te grijpen als deze de actie echt doorzet. Het is derhalve zowel bij balbezit tegenstander, het eigen balbezit als de omschakelingen daartussen een factor.

Een praktijkvoorbeeld uit het topvoetbal.

In ons vorige artikel wezen we al op de kenmerkende verschillen tussen de meer verticale speelwijze van Real Madrid en Arsenal tegenover de meer horizontale afstemming die FC Barcelona op de mat legt. Het verschil in spelconcept vindt zijn basis in de voorkeuren van de spelers binnen de teams. Het werpt ook een licht op vragen als: waarom rendeerde Zlatan niet optimaal bij Barcelona en gold hetzelfde voor Kaká en Özil bij Real Madrid? Een treffend voorbeeld vormt Mesut Özil. Hij mocht als horizontale speler weg bij het verticale Real Madrid en verhuisde naar het eveneens verticaal spelende Arsenal, waar hij ondanks zijn onmiskenbare kwaliteiten aanvankelijk evenmin tot zijn recht kwam. Coach Arsène Wenger trad het probleem tegemoet door ActionType grondleggers Bertrand Théraulaz en Ralph Hippolyte voor advies in te schakelen. Wat daar verder besproken is weten wij uiteraard niet. Onze inschatting is dat het gegaan moet zijn over de positie op het veld, het inzicht in de wijze van vrijlopen en aanspelen. Horizontale en verticale spelers kunnen zeker samen renderen als iedereen maar oog heeft voor wat ook de ander nodig heeft en je dat in het samenspel op het juiste niveau traint.

Peter Murphy
Bennie Douwes.